

**YOSHLARNI HARBIY VATANPARVARLIK TARBIYASIDA BA'DIY ADABIYOT, KINO-
TEATR VA TASVIRIY SA'NATNING TUTGAN O'RNI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10099970>

Xamrakulov O'tkirjon Maxmudovich

*Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti
umumqo'shin tayyorgarlik sikli katta o'qituvchisi podpolkovnik*

Zokirov Farxod Baxovadin o'gli

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti 2-bosqich 22.124-guruh kursanti

Annotatsiya: *Maqolada o'z vatanining vatanparvarini tarbiyalashda o'zbek adabiyoti, kino va teatr qolaversa o'zbek sanatining imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *vatanparvarlik, vatanparvarlik tarbiyasi, o'zbek kinosi, adabiyoti, sa'nati.*

Bugungi O'zbekiston kundan-kunga takomil topib, buyuk qurilishlar maydoniga aylanib bormoqda. YUrtimizning qaysi go'shasiga bormang, har erda, har sohada katta islohotlar olib borilayotganining guvohi bo'lasiz. Muhtaram Prezidentimiz SHavkat Miromonovich Mirziyoev xalqni bo'layotgan islohotlarga inontira olish, rozi qilish, ularning turmush sharoitlarini ko'tarish, ilmni, fanni, san'at va madaniyatni yuksak darajaga olib chiqish borasida sadoqat bilan mehnat qilish lozimligini bot-bot takrorlamodalar. Ayniqsa, oliy ta'lim tizimida bo'layotgan islohotlar ham diqqatga sazovordir. Mamlakatimizda ilm-fanni rivojlantirishga bo'lgan e'tibor esa tobora ortib bormoqda. Oliy ta'lim muassasalarida yoshlarga chuqur zamonaviy bilim berish, ularni xalqaro miqyosda raqobatbardosh kadr bo'lib etishishlari uchun zarur shart-sharoitlar yaratish, buning uchun esa oliy ta'lim muassasalarida faoliyat ko'rsatayotgan professor-o'qituvchilar ham o'z ustida tinimsiz ishlashlari, izlanishlari zarur masalalardan biri ekanligi ta'kidlanib kelinmoqda. Hayot bir joyda to'xtab turmaydi. Bugun sodir bo'layotgan yangiliklar, o'zgarishlar, islohotlar insoniyat oldiga bir qator dolzarb vazifalar qo'yimoqda.

Xususan, madaniyat va san'at sohalarini rivojlantirish, jahon miqyosidagi ilg'or tajribalar asosida malakali kadrlar tayyorlash, yoshlarning madaniy saviyasini yuksaltirishga qaratilgan ko'plab qaror va farmonlar imzolanib, hayotga tatbiq etilmoqda. Respublikamizda ayni shu soha bo'yicha malakali kadrlar tayyorlovchi etakchi oliy ta'lim muassasasi sifatida faoliyat ko'rsatayotgan O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti ham tayyorlanayotgan kadrlarning raqobatbardoshligini ta'minlash borasida alohida ishlar amalga oshirilmoqda. Prezidentimiz qarorida oliy ta'lim muassasalarining, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlardagi ishtiroki, tashabbuskorligi sezilmayotgani ko'rsatib o'tilgan.

Qadim-qadimdan sharqda ilmiy muloqotlar, bahslar, uchrashuvlar, suhbatlar madrasalarda bo'lib o'tgan. Bu borada o'sha zamonning zabardast olimlari barchaga o'rnak bo'lgan, yo'l ko'rsatgan. Muammolar echimini topgan. SHuning uchun ham ota-bobolarimiz ilm ahlini qadrlashgan, e'zozlashgan, davralarning to'riga o'tqazishgan. Bu shuni ko'rsatadiki, fan ishlab chiqarishsiz, ishlab chiqarish fansiz taraqqiy etmaydi. Bu ikki muhim masala birlashgandagina yuksaladi. Insoniyatga foyda keltiradi

Tarixdan ma'lumki san'at va madaniyat bashariyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblangan. Har bir jamiyatning taraqqiyot darajasi o'sha jamiyatda san'at va madaniyatning rivoji bilan belgilangan. Tarixda yashab o'tgan har bir hukmdor yoki davlat arbobi o'z faoliyatida fan, madaniyat va san'at sohasini qadrlagan taqdirdagina u yurtda tinchlik, obodonchilik hamda farovonlik bo'lgan.

Yurtimiz hududlarida IX–XII asrlarda ro'y bergan uyg'onish davri, keyinchalik XV–XVI asrlarda yuz bergan madaniy yuksalishlarda birinchi navbatda o'sha davrdagi hukmdorlarning hissasi beqiyosdir. SHunday ekan bugungi kunda mamlakatimizda san'at va madaniyat sohasining davlat siyosati darajasiga ko'tarilishi ham bejiz emas albatta. So'ngi yillarda hukumatimiz tomonidan chiqarilayotgan farmon va qarorlar ham bevosita ushbu sohani yanada taraqqiy toptirishga xizmat qiladi.

“O'zbekistonda asrlar osha yashab kelayotgan tomosha san'ati an'analari o'rganish, boyitish va targ'ib qilish, teatr san'atini har tomonlama rivojlantirish, moddiy texnika negizini yanada mustahkamlash, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ma'naviy-ma'rifiy islohatlarda teatr arboblarning faol ishtirokini ta'minlash, milliy va umumbashariy qadriyatlarni tarannum etuvchi badiiy barkamol sahna asarlarini yaratish, maxsus ta'lim tizimini zamon talabiga mos holda takomillashtirish, yuqori malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojni to'laroq qondirish maqsadida” qabul qilingan tarixiy farmon san'at ta'lim tizimida o'ziga xos yo'lni belgilab berdi.

Yoshlarni Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalash, davlatga munosib fuqarolar etib tarbiyalash masalalari insoniyat tarixi davomida olimlarning diqqat markazida bo'lib kelgan.

Endi bu savol ayniqsa keskin, chunki jamiyatda "axloq tanqisligi" mavjud. Ma'naviy bo'shliq va past madaniyatning xarakterli ko'rinishlaridan biri xalqning ma'naviy qadriyatlaridan biri sifatida vatanparvarlikni yo'qotish edi.

So'nggi yillarda yoshlarning milliy madaniyatdan, o'z xalqining ijtimoiy-tarixiy tajribasidan uzoqlashishi kuzatilmoqda. Vatanparvarlik tarbiyasi muammosi bugungi kunda inson munosabatlaridagi keskinlik darajasining yuqoriligi tufayli ayniqsa dolzarb bo'lib bormoqda.

Ko'rib chiqilayotgan davrda ushbu muammoning paydo bo'lishiga bir nechta omillar yordam beradi: Davlatning rivojlanish yo'li haqidagi fikrga ommaviy axborot vositalarining ta'siri kuchayishi; umumiy davlat, asosiy mafkuraning yo'qligi.

Vatanparvarlik tarbiyasining murakkabligi uslubiy muammolardadir, universal tavsiyalarni ishlab chiqish juda qiyin, chunki bizning mamlakatimiz ko'p millatli va o'z vataniga hurmatni shakllantirishda bu omilni hisobga olish kerak.

Yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash har doim zamonaviy maktabning eng muhim vazifalaridan biri bo'lib kelgan, chunki aynan bolalik va yoshlik inson shaxsining faol rivojlanish davri bo'lib, pedagogik ta'sir eng samarali bo'lishi mumkin.

Vatanparvarlik tarbiyasi - vatanparvarlik ongini, o'z Vatanga sadoqat tuyg'usini, fuqarolik burchini va konstitutsiyaviy majburiyatlarini bajarishga tayyorlikni shakllantirishga qaratilgan tizimli va maqsadli faoliyat Vatan manfaatlarini himoya qilish, fuqarolik, vatanparvarlik fazilatlariga ega shaxsni shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan.

Zamonaviy jamiyat taraqqiyotidagi salbiy tendentsiyalar millatchilik tuyg'ularining kuchayishini o'z ichiga oladi. Bolalar va o'smirlar muhitida negativizm, kattalarga namoyishkorona munosabat, ekstremal ko'rinishdagi shafqatsizlik kuchaydi, jinoyatchilik keskin ko'paydi va "yoshroq".

Shu munosabat bilan ta'lim muassasalarining o'z manfaatlarini himoya qilishga tayyor va qodir fuqaro va vatanparvar shaxsni tarbiyalash va rivojlantirish uchun salohiyati, shuningdek, ta'limning samarali vositalarini izlash va rivojlantirish borasidagi savol tug'iladi. Undan foydalanish sifatli natijaga olib keladi.

Bu vositalardan biri kino san'atining ajoyib filmlari bo'lib, ularni tomosha qilish avlodlar o'rtasidagi aloqani, insommi va mamlakatining ijobiy imidjini shakllantirishni, uning kelajagi uchun mas'uliyatni anglashni ta'minlaydi.

Yoshlar tarbiyasida milliy kino mahsulotlaridan foydalanish imkoniyatlari tugamagan. Xulosa qilish mumkinki, yoshlar ko'pincha maxalliy filmlarini, shu jumladan harbiy (vatanparvarlik mavzusidagi) ko'plab filmlarni tomosha qilishadi, ular o'z mamlakati va xalqiga ijobiy munosabatda bo'lishga imkon beradi.

Pedagogik jamoa kino san'atining tarbiyaviy imkoniyatlari, kinoning yosh tomoshabinga idroki va ta'siri, o'quvchilarning bo'sh vaqtlarida kinoning o'rni, yosh avlodning g'oyaviy-axloqiy kamolotiga ta'siri bo'yicha pedagogik yo'l-yo'riqlar bilan shug'ullanadi.

Pedagogik faoliyatda filmlarni tomosha qilish va tahlil qilish tarbiyaviy ta'sir vositasi sifatida qo'llaniladi, chunki ular hissiy va hayajonli tarzda taqdim etilgan keng ko'lamli muammoli vaziyatlarni ta'minlaydi, ular orasida o'qituvchi o'quvchiga bunday yorqin va tushunarli ko'rsata olmaydigan holatlar mavjud.

Kundalik haqiqatda ekranning yordamisiz shakl: kashfiyotlar qahramonligi, sayohat xavfi, harbiy harakatlardagi jasorat va fidoyilik

Yuqoridagilarni umumlashtirgan holda shuni aytish kerakki, pedagogika fani yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda salmoqli amaliy tajriba to'plagan.

Biroq jamiyat hayotidagi turli o'zgarishlar tufayli yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashni tashkil etishda yangicha yondashuvlar zarur. Shu bilan birga, vatanparvarlikning "tabiiy" asoslarini, bu jarayonni shaxsni o'z mamlakatining madaniyati va tili bilan identifikatsiya qilish asosida qurishni esga olish muhimdir.

Yosh avlodni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash har doim barcha shakldagi ta'lim muassasalari pedagoglari va o'qituvchilarining eng muhim vazifalaridan biri bo'lib kelgan va shunday bo'lib qoladi.

XULOSA: Yosh avlodni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda quyidagi talablarni hayotga tadbiiq qilish maqsadga muvofiq bo'ladi:

- milliy kino san'atini jamiyatning ma'naviy, madaniy-ma'rifiy hayotida, jumladan yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda strategik manba sifatida shakllantirish;

- milliy kino sanoatini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini bozor tamoyillari asosida takomillashtirish, shuningdek, xorijiy kinokompaniyalarni mamlakatga jalb qilish va hamkorlikda filmlar ishlab chiqarishni rivojlantirish;

- milliy kino sanoatini iqtisodiyotning alohida tarmog'i sifatida rivojlantirish, zamonaviy va yuqori texnologik moddiy-texnik bazaga ega infratuzilmani yaratish;

- milliy kinematografiya sohasida kadrlar tayyorlash, kino ijodkorlari va texnik xodimlari malakasini oshirishning samarali tizimini yaratish;

- milliy seriallar ishlab chiqarishni davlat tomonidan rag'batlantirish, animatsion filmlar ishlab chiqarishga yosh multiplikator va animatorlarni keng jalb qilish;

- sohada mualliflik huquqining kafolatli himoya qilinishini ta'minlash, kinoprokat tizimini rivojlantirish va milliy filmlarni jahon kino bozorlariga olib chiqish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mahmudxo'ja Behbudiy "Tanlangan asarlar" Toshkent: "Ma'naviyat", 1999.
2. Pirmqul Qodirov "Ona lochin vidosi" Toshkent: "Sharq" nashriyoti, 2001.
3. Yusuf Xos Hojib "Qutadg'u bilig" Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2019.
4. Islom Karimov "Ona yurtimiz baxt-u iqboli va buyuk kelajagi yo'lida xizmat qilish – eng oliy saodatdir" Toshkent: "O'zbekiston", 2015.
5. Shavkat Mirziyoyev "Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz" Toshkent: "O'zbekiston", 2017.
6. Islom Karimov "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" Toshkent: "Ma'naviyat", 2008.
7. "O'zbek tilining izohli lug'ati" Toshkent: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" davlat ilmiy nashriyoti.
8. Abdulla Qodiriy "O'tkan kunlar" romani Toshkent: "Sharq" nashriyoti, 2013.
9. "O'zbek xalq ertaklari" Toshkent: "Qaldirg'och" nashriyoti, 2012.
10. Alisher Navoiy "Xamsa" Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2015.
3. Хамракулов Уткиржон Махмудович. ФарДУ ҳарбий таълим факультети катта ўқитувчиси. «МЕСТ ИННОВАЦИОННЫХ-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИИ И РАЗВИТИЕ ДИСТАНЦИОННОГО (ЭЛЕКТРОННОГО) ОБУЧЕНИЯ ПРИ ПОДГОТОВКЕ ВОЕННЫХ

КАДРОВ НАЧАЛЬНОГО ВОЕННОГО ОБУЧЕНИЯ» Ўзбекистонда фанлараро инновациялар ва имлий тадқиқотлар журналі. 20.09.2022.ISSN:2181-3302.

4. Хамракулов Уткиржон Махмудович. ФарДУ ҳарбий таълим факультети катта ўқитувчиси «МЕСТ ИННОВАЦИОННЫХ-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИИ И РАЗВИТИЕ ДИСТАНЦИОННОГО (ЭЛЕКТРОННОГО) ОБУЧЕНИЯ ПРИ ПОДГОТОВКЕ ВОЕННЫХ КАДРОВ НАЧАЛЬНОГО ВОЕННОГО ОБУЧЕНИЯ» (МАКОЛА ИНГЛИЗ ТИЛИДА ЧОП ЭТИЛГАН). Ўзбекистонда фанлараро инновациялар ва имлий тадқиқотлар журналі. 19.10.2022.ISSN:2181-3302. Internasional Journal of Educasion, Social Scisens & Hummanities. FARS. Publishers. Issuse-1.2023.

5. Хамракулов Уткиржон Махмудович. ФарДУ ҳарбий таълим факультети катта ўқитувчиси «АМИР ТИМУРНИНГ ХАРБИЙ САНЪАТИ» ISOC international dcientific online conferences. Italy, Rome. 13.10.2022. OJS/PKP. Platform&workflow by.

6. Хамракулов Уткиржон Махмудович. ФарДУ ҳарбий таълим факультети катта ўқитувчиси «ЁШЛАРНИ ВАТАНПАРВАРЛИК РУҲИДА ТАРБИЯЛАШДА МАЪНАВИЙ-МАЪРИФИЙ ИШЛАРНИ АҲАМИЯТИ» “Innovative achievementsin science-2023” (27-th January, 2023) Chelybensk, Russia “CESS”. 2023. Part 15.

7. Хамракулов Уткиржон Махмудович. ФарДУ ҳарбий таълим факультети катта ўқитувчиси “VATAN TUYG’USI” Finland, Helsinki international scientific online conference "Sustainability of education socio-economic science theory" sustainability of education socio-economic science theory: a collection of scientific works of the International scientific online conference (7th October, 2022) – Finland, Helsinki : "CESS", 2022. Part 2–175p.

8. Хамракулов Уткиржон Махмудович. ФарДУ ҳарбий таълим факультети катта ўқитувчиси «ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ» International Journal of Education, Social Science & Humanities. FARS Publishers Impact factor (SJIF) = 6.786 Publishing centre of Finland 406 Volume-11| Issue-1| 2023 Research Article <https://doi.org/10.5281/zenodo.7534671>.

9. Хамракулов Уткиржон Махмудович. ФарДУ ҳарбий таълим факультети катта ўқитувчиси «DISTANCE LEARNING IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION: PROBLEMS AND PROSPECTS.» International Journal of Education, Social Science & Humanities. FARS Publishers Impact factor (SJIF) = 6.786 Publishing centre of Finland 417 Volume-11| Issue-1| 2023 Research Articl <https://doi.org/10.5281/zenodo.7534685>.